

MARX TE BRUSSEL.

=====

Voordracht gegeven door B. Claessens op 11/2/1957.

Voorwoord:

De drie jaren die Marx in Brussel doorbracht zijn jaren die van het grootste belang waren in zijn leven. Tijdens de drie jaren dat Marx in Brussel verbleef schreef hij:

1. Zur Kritik der Deutschen Philosophie
2. Misère de la philosophie
3. Het Communistisch manifest.

Daarenboven stichtte hij : de liga der Gerechtigden
de Le Internationale
de Bond der Communisten.

In zijn Kritik zur Deutschen Philosophie legde hij het dialectisch materialisme vast.

In zijn "Misère de la philosophie" legde hij het historisch materialisme vast.

De verdere daden in zijn leven zouden slechts een vervolmaking zijn van deze twee grondleggende werken.

Inleiding:

Karel Marx werd geboren te Trier in 1818, in een Joodse familie.

Zijn vader was advocaat en zijn grootvader rabbijn.

Hij huwde met een adellijk meisje dat hem zijn hele leven lang zeer trouw zou blijven.

Marx was op de universiteit een leerling van Hegel. Reeds op de universiteit begrijpt Marx wat de Duitse filosofie van die tijd eigenlijk is.

Hij wordt onweerhoudbaar gedreven naar de strijd voor meer politieke vrijheid, en begint daarna een leven van een politieke militant.

Dit brengt hem over Parijs, naar uit Duitsland verdreven te zijn, naar België, wanneer ook Frankrijk hem de deur wijst.

Dit als vader van 2 kinderen en 26 jaar oud: in 1844.

Marx zou tot in 1848 in Brussel blijven, wanneer hij door de veiligheid van de staat weer de deur gewezen wordt.

Men moet het leven van Marx schatten naar zijn denken, naar het rijper worden van zijn geestesleven.

Wanneer Marx in België aankomt, heeft zijn jonge faam hem reeds voorafgegaan. De Pruisische ambassadeur was reeds zo vriendelijk de Belgische sureté op de hoogte te brengen.

Maar België dat slechts 14 jaar oud is, en zijn revolutie voerde onder het motto van "liberté politique" kan moeilijk Marx de toegan weigeren. Hij wordt echter onmiddellijk naar de sureté geroepen, waar men hem een standje toedient. Hij mag in België blijven op één voorwaarde: dat hij zich niet in de Belgische toestanden inmengt. Dat was ook de bedoeling niet van Marx.

Hij had: "d'autres chats à fouetter": hij moest namelijk met zichzelf in het reine komen over de filosofische ondergrond van zijn denken.

Hij had kennis gemaakt met een zeer interessante jongen. Misschien de intelligentste jongen van die tijd: namelijk met Friedrich Engels.

Ik stel Engels even hoog als Marx, al was Marx de ingever van alle gedachten.

Engels was buitengewoon bescheiden, en daaraan is het te wijten dat hij steeds als tweede genoemd wordt. Hoeveel mensen weten er immers dat niet Marx maar Engels, de laatste delen van het kapitaal schreef, na de dood van Marx.

Wat ze aan elkaar te danken hebben kan niet bepaald worden.

Nooit heeft een koppel denkers zo bij elkaar gepast.

Engels werd door zijn vader voor zaken naar Engeland gestuurd.

Daar stuit Engels op de ellende van de Engelse arbeidersklasse.

Hij maakt er kennis met R. Owen en de Chartisten.

Hij schreef een boek over de toestanden der Engelse arbeiders.

Hij verneemt dan dat een zekere Karel Marx, eveneens een Duitser,

er dezelfde ideeën op na houdt als hij. Hij stelt zich schriftelijk met hem in verbinding en er ontstaat een vriendschap die

zal duren tot na de dood van Marx, tot de dood van Engels zelf.

Engels gaf aan Marx de praktische ondervinding, terwijl

Marx aan Engels de filosofische ondergrond van zijn denken gaf.

Marx schrijft nu aan Engels om naar Brussel te komen, om samen te werken en klaar af te rekenen met de Duitse filosofie, om samen het vraagstuk te bestuderen.

Engels komt in 1845.

Ze beginnen te werken en schrijven samen een boek van ± 800 bladzijden: "Zur Kritik der Deutschen Philosophie".

Wat is dit werk:

Ze hebben nu duidelijk met alle filosofen afgerekend en hebben het dialectisch materialisme op papier gezet.

Ze sturen het werk naar Westfalen, naar de drukker. Het wordt niet gedrukt en zal nooit gedrukt worden. Het gaat op zolder en wordt daar 3/4 door de muizen opgevreten. Slechts de overgebleven delen aangevuld met brieven over het werk, zullen later verschijnen.

Marx zegt zelf: "Dat boek liet ons met onszelf afrekenen."

In 1845 hebben we het dialectisch materialisme op zijn poten gezet.

Wat betekent nu dialectisch materialisme?

Materialistisch denken, = denken op een speciale manier, die niet de manier van iedereen is.

We proberen dialectisch te denken, maar moeten daarbij een andere denkmethode, die ons van de eerste schoolbanken ingeprent werd, afleeren.

Die manier van denken was eigenlijk geen nieuwe manier van denken. Ze werd reeds 600 jaar v. Chr. door een Grieks filosoof opgesteld:

door Heraklitos (panta rei = alles vloeit (beweegt)).

HERAKLITOS vindt de voornaamste wetten van het dialectisch denken, maar alles ligt nog door elkaar.

Daarna wordt het dialectisch denken vergeten en 200 jaar later komt een groot filosoof: ARISTOTELES, die de metafysische denkwijze invoert.

In de scholen van vandaag leren we nog altijd denken op de manier van Aristoteles.

Het is in het begin van de 19e eeuw dat de Duitse filosoof het ~~mater~~ dialectisch denken weer ontdekt, en het ditmaal zijn volle vorm geeft.

Wat is nu die dialectische denkmethode?

Marx is dus een volgeling, een leerling van Hegel.
Die dialectische denkmethode is absoluut niet moeilijk. De moeilijkheid zit hem daarin, dat we niet mogen vergeten dialectisch te denken.

De Dialectische wetten De eerste vraag die men zich stelt is de volgende:

Bestaan de dingen van elkaar gescheiden of werken ze op elkaar in?
Aristoteles: zegt: Als men een huishouden wil begrijpen, moet men eens de vrouw op zichzelf beschouwen en daarna de man. Elk afzonderlijk.
-Om de dingen te begrijpen moet men ze van elkaar scheiden-

dialektiek: Nee, dat is niet waar. Om een huishouden te begrijpen, moet men nagaan hoe ze op elkaar inwerken, want mensen die bvb. 25 jaar getrouwd zijn, hebben zeker op elkaar een grote invloed gehad.
-Met kan onmogelijk een ding begrijpen, zonder rekening te houden met de verschillende invloeden waaraan dat bepaalde ding blootgesteld was-

2e Wet:

Metafys.: In de wereld zijn er enkele dingen die niet veranderen.
Bvb de "Ideeën", "de" vrijheid, de ziel, God., enz.

Dialekt.: Nee: de waarheid is dat alles verandert. Niets blijft hetzelfde.

Trouwens men vraagt zich af of die Aristoteles, die beweerde dat een ding steeds gelijk blijft aan zichzelf, $A=A$, $B=B$, dan geen spiegels in zijn huis had. Ik heb wel spiegels in mijn huis.
Dus volgens de dialectiek: pas op als je nadenkt over iets: vergeet niet dat het verandert.

3e Wet:

Goed alles verandert, tzt' alles beweegt. Maar hoe beweegt alles?
Er zijn twee manieren om te bewegen: Als een slak of als een sprinkhaan.

De dingen veranderen én als een slak, én als een sprinkjaan.
Eerst als een slak, een ophoping van kwantiteit, tot er niets meer bijkan, de toestand moet veranderen, en dan, hop, dan gaat het vooruit als een sprinkhaan, met een sprong. Het slaat om van een kwantiteit in een andere kwaliteit.

Vb. koken van water

Foetus kind: sprongwijze verandering; de geboorte

Staking: (vergeet dus niet dat je nooit een staking kunt uitlokken zonder ze grondig voorbereid te hebben, dat is al veel gebeurd).

4e Wet:

Goed, alles beweegt, alles verandert. Maar beweegt het als een paardetram of als een elektrische tram? Bevindt zich de motor binnenin of wordt het voortgetrokken?

De dingen veranderen langs binnenin, zegt de dialectiek.

Maar waarom veranderen nu de dingen? ~~Maar dat is niet meer van Hegel,~~
~~maar van Marx.~~

Wat doet de dingen veranderen? Het is de strijd tussen twee tegenstrijdige krachten, die in elk ding opgesloten zit, die alles doet veranderen. De motor van de beweging is de strijd die zich in elk ding zelf.

Dialectisch denken is nu denken met deze vier regels.

Dit werd niet ontdekt door Marx, maar door Hegel.

Maar de leerlingen van Hegel splitsen zich in twee tegenstrijdige scholen.

Marx behoort tot de links-Hegelianen.

Wat vond Marx nu in België ?

Hegel geloofde in god, die hij de absolute gedachte noemde.

Het is god die in de natuur de vier wetten van de dialectiek heeft ingeprent. De geest van god is dialectisch en weerspiegelt zich dialectisch in de natuur.

Bauer, Stirne, e.a. gaan akkoord met Hegel en hebben vele boeken geschreven om dit te bevestigen.

Marx draait de zaak anders/

Hij zet de theorie van Hegel op haar hoofd.

Hij zegt: "Er is geen god. Indien de dingen zich dialectisch bewegen en op elkaar inwerken, is het omdat de dialectiek de manier van zijn van de dingen zelf is.

Het is niet god die de stoffen dialectisch deed zijn, maar het is de stof die de mens dialectisch deed zijn.

En inderdaad, niets is zo gelijk aan een ding als zijn tegengestelde. Denk bv. aan een fotografie en haar negatief.

Zo draaide Marx de theorie van Hegel om.

Dit dialectisch materialisme was het vertrekpunt van al het overige

En dit werk verrichte hij samen met Engels in 1845 te Brussel.

Marx en Engels verwerken nu andere vraagstukken. Ze gaan nadenken over het socialisme.

Het socialisme bestond reeds. Vooral in Frankrijk. Met mensen zoals Fourier (la propriété c'est le vol)

Fourrier was ook de eerste die inzag dat een crisis ontstaat door een teveel aan waren. (pas op, dit betekent, te veel waren voor de mensen hun porte-monnaie) tzt. als er meer voedsel in de wereld is a als de mensen kunnen kopen.

Een zeer goede Amerikaanse mop wil ik daarover vertellen:

't Is Winter. Een kind van een mijnwerker vraagt aan zijn moeder:

"Waarom steekt ge het vuur niet aan, het is hier koud" De moeder

antwoordt "omdat kolen duur zijn, we hebben geen geld omdat vader

werkloos is". en het kind vraagt verder: "Maar waarom is vader werkloos" en de moeder antwoordt "omdat er teveel kolen zijn".

Totdaat vond Fourier. Maar Marx ontdekte en ontwikkelde wat moest gedaan worden opdat deze crisissen uit de wereld zouden geholpen zijn.

Terwijl Marx en Engels in België zijn, ontstaat in Duitsland ook een utopisch socialisme. Deze beweging noemt zich "de ware socialist ten". Belangrijk is dat deze "ware" socialisten aan Marx vragen artikels in hun blad te schrijven. Marx doet het. Maar Marx gebruikt hun eigen blad om in ieder van zijn artikels hun eigen theoriën te weerleggen. Nochtans, ze zijn fair en nemen ze op.

Het is dus in strijd met het utopisch socialisme dat Marx het werkelijk wetenschappelijk socialisme in zich liet groeien.

Maar Marx had het te gemakkelijk met deze mensen. Ze waren niet tegen hem opgewassen. Weldra echter verschijnen twee formidabele figuren op het toneel, waar Marx jarenlang zal moeten tegen polemiseren.

Dit zijn Waitling en Proud'hon

De invloed van Waitling ging gauw teloor en dit door zijn houding in de verdere loop van zijn leven.

Maar Proud'hon sticht vandaag nog onheil, in de rangen van het socialisme.

Proud'hon en Waitling zijn twee proletariërs. Ze hebben beide honger en ellende gekend.

Waitling werd op de duur tot een soort apostel van het godsdienstig socialisme.

Proud'hon schrijft zijn "Philosophie de la misère". En nu springt Marx op zijn achterste poten en antwoordt met: "La misère de la philosophie". Hij schrijft het in 't Frans opdat Proud'hon en zijn volgehingen het goed zouden kunnen lezen.

Marx wil bedoelen dat ge, wanneer ge filosofeert over de ellende, tot geen ernstige resultaten kunt komen. Het boek had weinig succes op het ogenblik zelf.

Voor ons echter is dat boek het grondlegend werk van de socialistische gedachte van Marx, want wanneer ge met iemand moet diskuteren, wordt het voor uzelf het duidelijkst. Hij kwam inderdaad in dit boek volledig tot het historisch materialisme.

Wat bevat dit boek?

X. Marx legt uit waarom het slecht gaat in de kapitalistische maatschappij: omdat de kapitalisten zelf gebonden zijn aan de wetten van het kapitalisme. Hij ontleed deze wetten, en stelt zich de vraag

Hoe komt het dat de maatschappij vooruit gaat?

Alles verandert, ook de maatschappij. Maar in wat verandert de maatschappij?

Marx stelt vast dat deze verandering gebracht wordt door de strijd tussen de productiekrachten en de productieverhoudingen, en dat dit zich uit in de klassenstrijd.

In de geschiedenis der mensheid ziet men het volgende: de geschiedenis veranderde kolossal.

We leven nu anders, we denken nu anders, dan in het ijstijdperk.

Hoe kwam die verandering?

De filosofen zeggen: "omdat de gedachten veranderden". Is niet waar. BvB; de christelijk gedachte is nog ± dezelfde als over 2000 jaar, maar de maatschappij is veel meer veranderd.

Hoezeer is immers de wereld niet veranderd sinds we kind waren?

Vaaraan is deze verandering te wijten?

Deze verandering is te wijten aan het feit, dat de mens om te produceren, omdat de manier van produceren veranderde.

De verandering in de productiewijze deed al het andere veranderen. Goed. Hoe is dat gebeurd?

Marx bestudeert nu de veranderingen in de wijze van voortbrengen, en dat is het historisch materialisme.

Historisch materialisme:

Wanneer men de manier van voortbrengen van de mens bestudeert, ziet men dat men eerst de krachten nodig heeft, die de mensen nodig hebben om te produceren: de grondstoffen. (1)

Daar wordt op ingewerkt door werktuigen. (2)

Maar geen werktuigen zonder mensen, arbeiders. (3)

Deze drie: grondstoffen + werktuigen + arbeiders = productiekrachten.

Maar de mens produceert altijd gemeenschappelijk.

Wanneer de productie altijd gemeenschappelijk is, moeten er bepaald verhoudingen bestaan tussen de mensen die werken.

Wanneer mensen samen werken ontstaan dus: productieverhoudingen

Er zijn maar twee soorten productieverhoudingen.

Ofwel gaan we samen iets maken. We stellen vrijwillig iemand onder ons aan die de leiding van het werk op zich zal nemen, en als hij het niet goed doet zullen we hem afzetten.

Dus: we verbinden ons tot onderlinge hulp en bijstand.

Een andere manier van productieverhouding: gij werkt en ik kijk toe, maar steek het product, de opbrengst van uw werk in mijn zak.

Dat is de uitbuiting van de mens door de mens.

In het oer-communisme en in de socialistische maatschappij neemt men de eerste productieverhouding.

In het slavenstelsel, de feodaliteit en het kapitalisme, gebruikt men de tweede productieverhouding. Punt.

Dus: de veranderingen in de maatschappij zijn te wijten aan twee factoren: 1/ aan de productiekrachten; met a. grondstoffen

b. werktuigen

c. arbeidskrachten

2. aan de productieverhoudingen.

En dit vond Marx toen hij 27 jaar oud was?

Maar wat gaat nu het eerst vooruit? De productiekrachten of de productieverhoudingen?

Het is duidelijk dat het de productiekrachten zijn die het eerst vooruit gaan.

(zeg hoe was het vroeger, toen ge nog een klein manneke waart in uwen atelier?)

Zijn de productieverhoudingen verandert? Welneen.

België was en is nog steeds een kapitalistisch land. tzt. met als productieverhouding de uitbuiting van de mens door de mens.

Dus: de productiekrachten gaan vooruit.

de productieverhoudingen blijven: achter.

Ge begrijpt dat dat gaat tot op het ogenblik dat het begint te wringen. Die elsatiek waardoor die twee onherroepelijk aan elkaar verbonden zijn, kan niet in 't oneindige blijven rekken.

Vandaar moeilijkheden als: crisissen, stakingen, mijnen die sluiten, prijzen die stijgen, lonen die zakken: dit alles is dus een gevolg van de spanning tussen de stuwende productiekrachten en de achterblijvende productieverhoudingen.

Hoe gaan we er nu aan verhelpen? vraagt Marx.

Er zijn twee manieren om de spanning te verminderen.

1. de productiekrachten achteruit draaien. Maar dat gaat niet.

2. de productieverhoudingen weer bij de productiekrachten brengen.

Maar volgens de wet van het dialectisch materialisme, gaat dit slechts met een sprong: in andere woorden, slechts met een revolutie.

Marx gaat verder:

Marx vraagt zich af hoe die productieverhoudingen nu die sprong gaan maken?

Hij ziet in dat het de arbeiders zelf zijn die die sprong zullen moeten maken.

Dit is het begin van het organiseren der arbeiders, die de strijd aanbinden tegen het kapitalisme, en zo stilaan, komt men bij de sprong, die de productieverhoudingen bij de productiekrachten zal terugbrengen.

Marx stelt zich nu de vraag: "In wat bestaat die uitbuiting van de arbeider?" En ook daarop vindt Marx het antwoord.

Tot hiertoe ~~dat~~ beweerde men dat de arbeider aan de baas zijn arbeid verkoopt. Dat is niet juist, zegt Marx. Hij verkoopt niet zijn arbeid, maar zijn arbeidskracht.

Wat betaalt de baas daarvoor? een loon.

Wat is het loon?

Loon = prijs van de arbeidskracht: juist genoeg om de volgende dag opnieuw te kunnen beginnen + een klein beetje bij: om toe te laten vriendelijk te zijn tegen moeder te vrouw en nieuwe arbeiders voort te brengen.

Maar hetgeen ge voor de baas hebt gedaan is meer dan hij u betaalt. Een mijnwerker die bvb. 8 uren werkte en voor 1000fr. kolen bovenhaalde, krijgt geen 1000fr. In België krijgt de mijnwerker juist de helft. De andere helft gaat in de zak van de kapitalist. Er is meer. Met die ééne helft onderhoudt de arbeider zijn ganse gezin, terwijl de kapitalist niet met één arbeider werkt, maar soms met duizenden, en dan van iedere arbeider de helft voor zich houdt!

Dat teveel, dat de baas van u "kreeg" en u niet betaalde, noemde Marx de Meerwaarde.

Dat moet tot een botsing komen.

De arbeider probeert steeds loonopslag te krijgen.

de patroon " " loon te verminderen.

En dat is de KLASSENSTRIJD.

Maar er is meer, de baas kan niet anders. Hij is zelf gebonden aan de kapitalistische wetten die hem verplichten te concurreren en als hij deze wetten niet in acht neemt, gaat hij zelf failliet. Hij is gedwongen een maximale winst te maken.

Al dit is vervat in het boek "Misère de la philosophie"

Proudhon zegt: als we de lonen verhogen zullen de prijzen verhogen en als de prijzen verhogen, zullen we weer de lonen moeten verhogen, enz. Met is een kringloop. Met deze fatale gedachte zitten we nu nog opgescheept en minister Van Acker past deze utopische gedachte nog altijd toe in ons jaar 1957.

Marx antwoord daarop in 1847:

"Nee, er is een middel om de lonen te doen stijgen, dat is dat de baas minder verdient. Niet ééne, maar allen.

De volgende keer handelen we over:

de liga der gerechtigden

de 1e internationale

de bond der communisten.